

DOI 10.34132/mspc2026.03.13.24

Олексій Геніша

ПРИВАТНІСТЬ ПУБЛІЧНИХ СЛУЖБОВЦІВ В СВІТЛІ ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ: ПОШУК БАЛАНСУ

В тезах представлено децю відмінний від загальноприйнятого підхід до приватності публічних службовців як одного із факторів успішного запобігання корупції. Питання обмеженої приватності посадовців проаналізовано з огляду на позицію одного з американських лідерів цифрової індустрії та розробника технологій штучного інтелекту – компанії Palantir. З'ясовано, що попри справедливо звужене право на повагу до приватного життя осіб, наділених владними повноваженнями, неефективний захист фінансової інформації про посадовців може наражати їх на небезпеку стати жертвою корисливо-насильницьких правопорушень, рівно як і відштовхувати від публічної служби добросовісних талановитих кандидатів. Запропоновано окремі практичні кроки щодо впорядкування доступу пересічних громадян до Єдиного державного реєстру декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування. Наголошено на тому, що цілі запобігання корупції мають врівноважуватися належним захистом чутливої інформації про особу, що сприятиме наповненню управлінських інституцій фаховим персоналом.

Ключові слова: запобігання корупції, публічна служба, приватність публічних службовців, право на повагу до особистого життя, реєстр декларацій, персонал публічної служби.

Прояви корупції як одночасно соціального та публічно-владного феномену досить багатоманітні, тому, будучи явищем «гнучким» та динамічним, корупційні практики здатні оперативно пристосовуватися до будь-яких змін у суспільних відносинах та правовому регулюванні. Водночас, складність протидії корупції викликана набором інших її властивостей, як-то: латентність, зацікавленість у «корупційній угоді» як отримувача, так і надавача корупційної ренти, інституційно-кадрові прогалини в організації та функціонуванні органів державної і місцевої влади. Механізми корупційного збагачення розбещують насамперед публічних службовців, спотворюючи їхнє світосприйняття та підміняючи справжню мету їхньої діяльності – служіння заради загального блага – метою власної наживи. В найбільш загальних формулюваннях корупцію можна описати як одночасний процес і результат перетворення влади на товар задля отримання додаткового матеріального зиску тими, хто наділений владними повноваженнями.

Слід визнати, що в науці публічного управління вже непоодинокими є дослідження, в яких автори роблять спроби вивчити іншу («позитивну») сторону корупції, підстави її виправдання та толерантного до неї відношення як з боку окремих індивідів, так і громадянського суспільства в цілому [2]. Серед науковців існує навіть когорта «захисників» корупції (Н. Лефф, Х. Абуева, К. Лейес, Я. Тарковськи), які намагаються досліджувати цей феномен з прагматичної точки зору, підкреслюючи його «корисність» для економічного розвитку, прискорення роботи бюрократичного апарату, заощадження часу й фінансових ресурсів, модернізації суспільства в цілому [8; 9].

Попри окремі думки про допустиму альтернативність корупційних практик нормальним управлінським процесам та їхню більшу результативність ми залишаємося при думці не лише про суспільну шкідливість корупції як явища, а й про його суспільну небезпеку.

Базовим юридичним інструментом протидії корупції в Україні є відповідний Закон «Про запобігання корупції», що визначає цілий комплекс антикорупційних заходів, а саме: суттєве коло обмежень для публічних службовців (щодо використання службових повноважень чи становища, одержання подарунків, сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності, на зайняття протягом певного періоду часу після припинення виконання функцій держави чи місцевого самоврядування окремими видами діяльності, щодо спільної роботи близьких осіб); вимоги про запобігання та врегулювання конфлікту інтересів; розробку та впровадження правил (кодексів) етичної поведінки; фінансовий контроль (декларування та перевірку декларацій); залучення викривачів; спеціальну перевірку осіб, які претендують на зайняття посад, які передбачають зайняття відповідального або особливо відповідального становища та посад із підвищеним корупційним ризиком; заборону обмеження доступу до інформації [7].

Але чи замислювалися ми над тим, як часто досить суворі норми антикорупційного законодавства, попри свою слабку функціональність, ще й додатково відлякують потенційних добросовісних фахових кандидатів від публічної

служби, особливо тих, які б могли посісти керівні посади в органах влади?

Звернути увагу на проблему балансу між трьома взаємопов'язаними факторами – запобіганням корупції, приватністю (або повагою до особистого життя) та наповненням державних і муніципальних органів висококласним професійним персоналом – нас спонукала нещодавня публікація одного з лідерів digital-індустрії – американської компанії Palantir (Palantir Technologies Inc.) – в соціальній мережі X (колишній Twitter) під назвою «Технологічна республіка». [3]. Ця компанія успішно займається розробкою програмних продуктів для обробки й аналізу даних, в тому числі з використанням технологій штучного інтелекту, і до кола її замовників входять великі американські банки, військові структури США, ФБР, ЦРУ. Критики й супротивники вже встигли охрестити запропоноване бачення «корпоративним маніфестом», що просуває одну з найагресивніших ідеологічних позицій, яких велика технологічна компанія публічно дотримується останніми роками [6], а також як маніфест, що нормалізує технофашизм і переписує архітектуру влади, утверджуючи програмний код як форму влади й поступово витісняючи традиційні уявлення про свободу, рівність і приватність [1]. Хоча якраз на надмірно звуженій приватності публічних службовців та її негативному впливі на кадрове наповнення владних інституцій Palantir і зробив наголос.

До речі, на всю більшу активність технокорпорацій у сфері створення регулятивних норм та правил звернув увагу вітчизняний науковець С. Петко. Автор зазначає, що навіть уряди країн-цифрових лідерів дотримуються своєрідних правил гри, які започатковуються основними виробниками передових технологій (глобальними корпораціями, як-от: Apple, Oracle, IBM, Microsoft, Alphabet, Meta). Саме ці цифрові гіганти закладають основу для формування законів, принципів та правил, які потім прописуються в нормативно-правових актах, концепціях, стратегіях розвитку країн з акцентом на особливості місцевої правової системи [4].

Ми, природно, не маємо забувати, що не завжди цілі корпорацій відповідають суспільним інтересам та цілям державного управління, а пропоновані ними «правила гри» радше спрямовані на задоволення власних бізнес-інтересів, а не громадських потреб, натомість певні ідеї Palantir у наведеному пості, попри деяку суперечливість та навіть одіозність окремих з них, видаються дуже актуальними для процесу залучення до публічної служби високопрофесійних фахівців. Отже, в п. п. 8, 9, 18 свого посту в соціальній мережі X Корпорація зазначає, що:

- державні службовці не повинні бути нашими жерцями, а будь-який бізнес, який платив би своїм працівникам так, як [федеральний] уряд платить державним службовцям, насилу б вижив;
- суспільство має виявляти набагато більше милосердя до тих, хто підкорив себе суспільному життю, при тому що викорінювання будь-якого простору для прощення – відмова від будь-якої толерантності до складнощів та суперечностей людської психіки – може залишити нам біля керма цілу низку персонажів, про яких ми згодом пошкодуємо;
- безжальне викриття приватного життя публічних осіб відштовхує забагато талановитих людей від державної служби, а поверхневі та дріб'язкові нападки [на таких осіб] стали настільки неблаганними, що республіка ризикує залишитися зі значним списком безпорадних і порожніх персонажів.

Ми беззастережно підтримуємо одну з ідей цифрового гіганта, яку, перефразовуючи, можна викласти таким чином: культивування бідності серед публічних службовців є абсолютно неприйнятним, а їхня праця має оплачуватися гідно. На наш погляд, саме ганебний рівень оплати виконавців найнижчої ланки тягне за собою їхню швидку демотивацію та зневіру в цінність власних зусиль й одночасно призводить до масштабування корупційних проявів, коли навіть за дріб'язкову роботу службовець очікує на «подяку».

Друга ідея є більш дискусійною, але так само варта уваги – це надміру звужене право публічного службовця на повагу до приватного життя. Для прикладу, в Україні, на наш погляд, навіть для цілей запобігання корупції невинуватною є можливість доступу до Єдиного державного реєстру декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, будь-якої особи без жодних обмежувачів чи запобіжників. На жаль, після введення в дію в 2016 році системи електронного декларування мали місце випадки, коли державні службовці, добросовісно задекларували належні їм коштовності чи готівкові кошти, ставали жертвами злочинів [5]. За час функціонування Реєстру така його безпрецедентна відкритість не стала на заваді корупційним схемам, натомість безперешкодний доступ до нього будь-якої особи став цілком реальною причиною не лише корисливих, а й корисливо-насильницьких кримінальних правопорушень проти публічних службовців. Навіть якщо «громадськість» впевнена, що статки державного діяча чи представника органу місцевого самоврядування набуті не лише законним шляхом, то все одно в правовій державі практичне впровадження гасла «грабуй награвоване» є абсолютно неприпустимим, і посадовець з численними таврами корупціонера так само має право користуватися хоча б базовими юридичними принципами для свого захисту. З нашої точки зору, законодавство щодо відкритості електронних декларацій мало би бути змінене.

Без сумніву, органи правопорядку, чия мета діяльності – впровадження антикорупційних заходів та притягнення винних до відповідальності, зобов'язані мати повний і безперешкодний доступ до такого Реєстру, але із чітким визначенням переліку уповноважених осіб та можливістю електронним шляхом фіксувати їхній доступ до декларацій конкретного посадовця. «Публіка» або активісти за жодних обставин не мають мати доступу до повного варіанту електронних декларацій, особливо до місця реєстрації/проживання декларанта, членів родини, індивідуальних

податкових номерів, номерів банківських рахунків. Загалом, цю вимогу держава виконує, і декларації «для всіх зацікавлених» надаються без чутливої інформації, але тут нагальним питанням постає захист програмного середовища та серверів, де такі декларації зберігаються, аби дані про особу не «витікали в мережу» та не опинилися в руках криміналітету. Було би правильним, аби «пересічний громадянин», який бажає переглянути в Реєстрі декларацію конкретного посадовця, проходив хоча б мінімальну ідентифікацію (наприклад, шляхом зазначення свого номеру мобільного телефону та/або електронної поштової скриньки, посиланням на авторизовану сторінку в соціальній мережі тощо) та вказівкою мети, з якою переглядається та чи інша декларація. В будь-якому з описаних випадків публічний службовець, до електронної декларації якого був здійснений доступ, так само має отримувати відповідне повідомлення на електронну скриньку чи мобільний телефон із зазначенням даних про запитувача інформації про нього. Це сприятиме забезпеченню балансу між публічним інтересом, пов'язаним із запобіганням корупції, та правом на повагу до приватного життя.

Підводячи підсумки, слід визнати цілком природнім, що фігура публічного службовця представляє певний інтерес для громадянського суспільства та платників податків, які фактично виступають в ролі колективного наймача та роботодавця такого посадовця. Що вищу посаду обіймає службовець, то суворіші вимоги до нього мають пред'являтися, а тому звуження їхньої приватності є справедливим. Водночас, ми переконані, що додатковим аргументом залучення до публічної служби доброчесних і насправду професійних кандидатів могла би стати гарантована правовими нормами додаткова захищеність інформації про приватне життя посадовців від нездорової цікавості та заздрощів зівак, провокаторів і кримінальних елементів.

References

1. Balovsiak, N. (2026). Vid kodu do ideologii: yak manifest Palantir normalizuiye tekhnofashyizm i perepysuiye arkhitekturu vladu [From Code to Ideology: How the Palantir Manifesto Normalizes Technofascism and Rewrites the Architecture of Power]. *ms.detector.media*. Retrieved from: <https://ms.detector.media/trendi/post/39224/2026-05-05-vid-kodu-do-ideologii-yak-manifest-palantir-normalizuiye-tekhnofashyizm-i-perepysuiye-arkhitekturu-vladu/> [in Ukrainian].
2. Ivanyshyn, K.I. (2021). Pidstavy vypravdannya koruptsiinykh diian okremykh indyvidiv. Ukrainskyi vymir [Grounds for justifying corrupt acts of individual individuals. Ukrainian dimension]. *Master's thesis*. Kyiv. Retrieved from: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/53092b41-d24c-474b-87cd-2e6bd13a0101/content> [in Ukrainian].
3. Palantir. (n.d.). *x.com*. <https://x.com/PalantirTech/status/2045574398573453312> [in English].
4. Petko, S.M. (2023). Pravove rehuliuвання vykorystannia tekhnolohii shchudnoho intelektu v krainakh – tsyfrovyykh liderakh [Legal regulation of the use of artificial intelligence technology in countries - digital leaders]. *Ekonomichnyi zhurnal Odeskoho politekhnichnoho universytetu – Economic Journal of Odessa Polytechnic University*, 4(26), (pp. 55-72). Retrieved from: <https://economics.net.ua/ejopu/2023/No4/55.pdf>. DOI: <https://doi.org/10.15276/EJ.04.2023.7> [in Ukrainian].
5. Pislia opryliudnennia e-deklaratsii pochastishaly vypadky hrabunku suddiv [After the publication of e-declarations, cases of employee judges have become more frequent]. (n.d.). (2016). *tsn.ua*. Retrieved from: <https://tsn.ua/video/video-novini/pislya-oprylyudnennya-e-deklaratsiy-pochastishali-vipadki-grabunku-suddiv.html> [in Ukrainian].
6. Pro tekhnolohii, viinu i vladu dlia «perebudovy» Zakhodu. Palantir opublikuvav «manifest», yakyy striasaie Kremniievu dolynu [On technology, war and power for the «restructuring» of the West. Palantir published a «manifesto» that shakes Silicon Valley]. (n.d.). (2026). *ipress.ua*. Retrieved from: https://ipress.ua/articles/pro_tekhnologii_viyunu_i_vladu_dlya_perebudovy_zahodu_palantir_opublikuvav_manifest_yakyy_stryasaie_kremniievu_dolynu_384628.html [in Ukrainian].
7. Zakon Ukrainy Pro zapobigannja koruptsii vid 14.10.2014 r. No. 1700-VII [Law of Ukraine On the Prevention of Corruption dated 14.10.2014 No. 1700-VII]. *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text> [in Ukrainian].
8. Udovyka, L.H., & Kaluhina, I.O. (2024). Poniattia koruptsii: naukovy pidkhody ta lehalne tlumachennia [The Concept of Corruption: Scientific Approaches and Legal Interpretation]. *Elektronne naukove fakhove vydannia «Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal» – Electronic scientific professional publication «Legal Scientific Electronic Journal»*, 12, (pp. 51-55). Retrieved from: http://www.lsej.org.ua/12_2024/11.pdf. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-12/9> [in Ukrainian].
9. Valiushko, I.V. (2013). Antykoruptsiina polityka: kontseptualni pidkhody. Stratehichni priorytety [Anti-corruption policy: conceptual approaches. Strategic priorities]. Retrieved from: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&S21P03=FILE=&S21STR=spa_2013_4_15 [in Ukrainian].

PUBLIC SERVANTS' PRIVACY IN THE LIGHT OF CORRUPTION PREVENTION: SEARCHING FOR BALANCE

The theses present an approach to the public officials' privacy that differs somewhat from the generally accepted view, treating it as one of the factors contributing to successful corruption prevention. The issue of public officials' limited privacy is analyzed from the perspective of one of the American leaders in the digital industry and a developer of artificial intelligence technologies, namely Palantir Technologies Inc. It is established that, despite the justifiably restricted right to respect for private life of people vested with public authority, ineffective protection of financial information about officials may expose them to the risk of becoming victims of profit-motivated violent offenses, as well as discourage honest and talented candidates from joining public service. Certain practical steps are proposed to regulate access for ordinary citizens to the Unified State Register of Declarations of Persons Authorized to Perform the Functions of the State and Local Self-Government. It is emphasized that the goals of corruption prevention should be balanced with the proper protection of sensitive personal information, which would contribute to staffing public administration institutions with qualified personnel.

Key words: prevention of corruption, public service, public officials' privacy, the right to respect for private life, the Register of Declarations, public service personnel.

Відомості про автора / Information about the author

Олексій Непша, аспірант кафедри публічного управління та адміністрування, Юридичного факультету Чорноморського національного університету імені Петра Могили, м. Миколаїв, Україна. E-mail: nepsha@i.ua, orcid: <https://orcid.org/0009-0005-7836-6234>.

Oleksii Nepsha, PhD-student of the Department of Public Management and Administration, Faculty of Law, Petro Mohyla Black Sea National University, Mykolaiv, Ukraine. E-mail: nepsha@i.ua, orcid: <https://orcid.org/0009-0005-7836-6234>.